

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΔΕΙΑΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2016**

A1.

α) Νεοτουρκικό Κίνημα

Κεφάλαιο Β΄, 4. Εθνικά Κινήματα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, σελ. 67
«Το Νεοτουρκικό Κίνημα του 1908 ... χώρας.»

Το Νεοτουρκικό Κίνημα του 1908 στόχο είχε να προληφθεί ο περαιτέρω ακρωτηριασμός της αυτοκρατορίας. Το τουρκικό αυτό εθνικό κίνημα εκδηλώθηκε ως αντίδραση στις επεμβάσεις των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων και στην πρόσφατη προσπάθεια των λαών της περιοχής να τερματίσουν την τουρκική κυριαρχία στην Ευρώπη, καθώς και ως ρήξη με το καθεστώς του σουλτάνου, που είχε αποδειχθεί ανίκανο να αντιδράσει αποτελεσματικά εναντίον των εχθρών της αυτοκρατορίας. Το Νεοτουρκικό Κίνημα, που υποσχέθηκε στους λαούς της αυτοκρατορίας ισονομία, ισοπολιτεία και ευρύτατο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα, είχε ως στόχο τον εκτουρκισμό της αυτοκρατορίας. Ο στόχος αυτός εκδηλώθηκε κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913) και κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) και πήρε τη μορφή της εθνοκάθαρσης της αυτοκρατορίας με την εκδίωξη των χριστιανών της χώρας.

β) Βαλκανικό Σύμφωνο

Κεφάλαιο Δ΄, 4. Η Ελλάδα στην κρίσιμη δεκαετία 1930-1940, σελ. 107
«Η Ελλάδα συνυπέγραψε ... η Βουλγαρία.»

Η Ελλάδα συνυπέγραψε, στις 9 Φεβρουάριου 1934, το τετραμερές Βαλκανικό Σύμφωνο με τη Γιουγκοσλαβία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, προκειμένου οι χώρες αυτές να προασπίσουν από κοινού την εδαφική ακεραιότητά τους απέναντι στην «αναθεωρητική» πολιτική που είχε υιοθετήσει η Βουλγαρία.

γ) ΕΟΚΑ

Κεφάλαιο Στ΄, 8. Το Κυπριακό Πρόβλημα, σελ. 163 «Από την 1^η Απριλίου 1955 ... Διγενής.»

Εθνική οργάνωση Κυπρίων αγωνιστών από την οποία ξεκίνησε ο κυπριακός ένοπλος αγώνας την 1^η Απριλίου 1955. Πρωτοστάτησε στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα των Κυπρίων ενάντια στην αγγλική επικυριαρχία. Ανώτατος πολιτικός ηγέτης του αγώνα ήταν ο Μακάριος. Στρατιωτικός ηγέτης ήταν ο κυπριακής καταγωγής αρχηγός της ΕΟΚΑ, συνταγματάρχης Γεώργιος Γρίβας, γνωστός με το ψευδώνυμο «Διγενής».

A2.

- α) **Λάθος** σελ. 55 σχ. βιβλίου
- β) **Λάθος** σελ. 61 σχ. βιβλίου
- γ) **Σωστό** σελ. 120 σχ. βιβλίου
- δ) **Λάθος** σελ. 135 σχ. βιβλίου
- ε) **Σωστό** σελ. 138 σχ. βιβλίου

B1.

Κεφάλαιο Α', 4. Το Ελληνικό Κράτος και η εξέλιξή του (1830-1881), σελ. 35-36
«Τον αρχικό γενικό ενθουσιασμό ... πλειοψηφία του κοινοβουλίου.»

Η Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

• **Τα αίτια της επανάστασης:**

1. Αίτημα 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843: επανάσταση με κύριο αίτημα την παραχώρηση συντάγματος.
2. Η δυσaráσκεια των αρχόντων της προεπαναστατικής περιόδου κατά του Όθωνα, που οφειλόταν στον παραγκωνισμό τους από τα δημόσια πράγματα.
3. Η δυσaráσκεια τόσο των συντηρητικών όσο και των φιλελευθέρων για την άρνηση παραχώρησης συντάγματος,
4. Η δυσaráσκεια των εκκλησιαστικών κύκλων λόγω της ανακηρύξεως αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Ελλάδος.

• **Το Σύνταγμα του 1844:**

Ήταν φιλελεύθερο αλλά δεν κατοχύρωνε τη λαϊκή κυριαρχία λόγω ελλείψεως σταθερών πολιτικών σχηματισμών.

B2.

Κεφάλαιο Στ', 5. Η πορεία προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση: πραγματικότητες και προοπτικές, σελ. 154 «Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 ... ως «πατέρες της Ευρώπης».»

- **Οι προσπάθειες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση:** Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 οι ιδέες της ευρωπαϊκής ενοποίησης δεν είχαν ακόμη μορφοποιηθεί.
- **Οι τάσεις:**
 - α) Οι υποστηρικτές της διακυβερνητικής συνεργασίας: απαντά στους κλασικούς διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ ή το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ωστόσο οι οργανισμοί λειτουργούν με βάση την αρχή της ομοφωνίας και δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως μοχλοί ενοποίησης.

β) Οι υποστηρικτές της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής ομοσπονδίας: δεν υπήρχαν ακόμα οι προϋποθέσεις της ενότητας (ιδιαίτερα σε μια κοινή ευρωπαϊκή οικονομία). Αν αποτύγγανε μια τέτοια προσπάθεια, τότε όλη η σύλληψη της ευρωπαϊκής ενότητας θα κατέρρεε.

γ) «λειτουργισμός»: πρέσβευε ότι έπρεπε να ενοποιηθούν πρώτα ορισμένοι βασικοί τομείς της οικονομίας, ώστε να δημιουργηθούν οι πρακτικές προϋποθέσεις της ενότητας. Η διαδικασία αυτή θα συνέβαλλε στην κατοχύρωση της ευρωπαϊκής ειρήνης και στο μέλλον θα έφερνε την πολιτική ενότητα.

➤ Οι «Πατέρες της Ευρώπης» :

- Η αντίληψη του «λειτουργισμού» τέθηκε σε εφαρμογή με τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Εκπρόσωποί της ήταν ο Ρομπέρ Σουμάν, ο Ζαν Μονέ, ο Πολ-Ανρί Σπάακ, ο Κόνραντ Αντενάουερ.

Γ1.

α) Ιστορική αφήγηση: Κεφάλαιο Α΄, σελ. 41-42 «Ο λόγος για τον οποίο οι επαναστατικές αλλαγές ... ακώλυτης λειτουργίας της αγοράς».

Το 1^ο ιστορικό παράθεμα συμπληρώνει και διευρύνει την ιστορική αφήγηση με πρόσθετα στοιχεία:

- Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ότι παρόλο που η ανάπτυξη της βιομηχανίας του άνθρακα δεν ήταν ανάλογη με τη μαζική εκβιομηχάνιση, αποτέλεσε το κίνητρο για την εφεύρεση του σιδηρόδρομου, που επρόκειτο να αλλάξει τη βιομηχανική δομή. («Η τεράστια αυτή βιομηχανία... σιδηρόδρομο»).
- Το τελευταίο δικαιολογείται και από το γεγονός ότι χρειαζόταν αποτελεσματικά μέσα για τη μεταφορά άνθρακα από τη πηγή εξόρυξης, και κυρίως από την είσοδο της στοάς στο σημείο φόρτωσης. («Διότι τα ορυχεία... σημείο φόρτωσης»).
- Συγχρόνως επισημαίνεται ότι στις δεκαετίες 1830-1850 η παραγωγή σιδήρου στη Βρετανία τριπλασιάστηκε, καθώς για την κατασκευή σιδηροδρόμου απαιτούνταν μεγάλες ποσότητες σιδήρου. Αντίστοιχα τριπλασιάστηκε, λόγω του σιδηροδρόμου και η παραγωγή άνθρακα. («Στις δύο πρώτες δεκαετίες... για τη σιδηροτροχιά»).
- Διευκρινίζεται ότι το 1830 κυριαρχούσε η σιδηροδρομική γραμμή από το Liverpool στο Manchester, ενώ έως το 1850 οι σιδηροδρομικές γραμμές ξεπέρασαν τα 23.500 μίλια. («Το 1830... 23.500 μίλια»).
- Οι πιο πολλές σιδηροδρομικές γραμμές σχεδιάστηκαν σε περιόδους έντονου κερδοσκοπισμού, «μανία των σιδηροδρόμων», όπως τονίζει ο συγγραφέας, κατά τις περιόδους 1835-1837, 1844-1847. («Οι πιο πολλές γραμμές... 1844-47»).
- Τέλος ,η κατασκευή σιδηροδρόμου υλοποιήθηκε με βρετανικά κατά κύριο λόγο κεφάλαια. («οι πιο πολλές... τεχνογνωσία»).

β) Ιστορικές γνώσεις: «Υπήρχε επίσης... δυναμικός» σελ. 42

ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΠΗΓΗ

Ως προς το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολήθηκε στη βιομηχανία της Αγγλίας:

- Ο μετασχηματισμός της αγροτικής οικονομίας σε βιομηχανική, ελέω της Βιομηχανικής επανάστασης, πέρα από την αύξηση πληθυσμού, οδήγησε στη μείωση του αγροτικού δυναμικού και στην αντίστοιχη αύξηση της εργατικής τάξης. Η τελευταία θα στελέχωνε τον βιομηχανικό τομέα. Μάλιστα, συμπληρώνεται ότι ο αγροτικός πληθυσμός αποτέλεσε την κύρια πηγή εργατικού δυναμικού. («Ο πρώτος... δυναμικός»).
- Συγχρόνως, τους βιομηχανικούς εργάτες συμπλήρωναν τόσο οι αγρότες μετανάστες, κυρίως από την Ιρλανδία, όσο και μικροπαραγωγοί ή εργαζόμενοι που αντιμετώπιζαν προβλήματα οικονομικής φύσεως. («συμπλήρωναν... εργαζόμενοι»).

Όσον αφορά τις συνθήκες εργασίες:

- Αρχικά, εστιάζεται στο γεγονός ότι το εργατικό δυναμικό ήταν κατά κύριο λόγο γυναίκες και παιδιά. Αναφέρει, μάλιστα, ότι την περίοδο 1834-47 το 75% των εργαζομένων ήταν γυναίκες και ανήλικοι. Η επιλογή, βέβαια, αυτή δεν ήταν τυχαία, καθώς οι τελευταίοι θεωρούσαν τις συνθήκες εργασίας στα εργοστάσια, συγκριτικά με τη ζωή στην ύπαιθρο καλύτερη. Ως αποτέλεσμα, δεν διαμαρτύρονταν σθεναρά στις άθλιες συνθήκες εργασίας. («στα εργοστάσια... 18 χρόνων»/ «αναμφίβολα... γονιών του»/ «οι γυναίκες... εργοστασιάρχες»).
- Αντίθετα οι άνδρες εργαζόμενοι, οι οποίοι αντιστοιχούν μόλις στο ¼ των εργατών στις βιομηχανικές μονάδες, θεωρούσαν την εργασία σε αυτές ως «σκλαβιά» και προσπαθούσαν να την αποφύγουν. Συγχρόνως, τονίζεται ότι αντιδρούσαν πιο δυναμικά στις άθλιες αυτές συνθήκες. («αλλά για τον ... εργοστασιάρχη»).
- Τέλος, κατά τις δεκαετίες του 1830-40 οι συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων στα εργοστάσια επιδεινώθηκαν. («και, φυσικά, ... επιδείνωση»)

ΘΕΜΑ Δ1

α) Από το σχολικό εγχειρίδιο οι μαθητές οφείλουν να καταγράψουν τις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, Κεφάλαιο Γ΄, σελ. 80-81, «Τελείωσε έτσι ... στην πολιτική».

Το 1^ο κείμενο, που αποτελεί μια πρωτογενή πηγή, αναφέρεται στις επιπτώσεις του πολέμου στην σωματική ακεραιότητα των ανθρώπων. Κάνει λόγο για τους ακρωτηριασμούς που υπέστησαν οι στρατιώτες («Ναι, πρέπει ... παραμορφωμένοι»). Βέβαια τονίζεται ότι το γεγονός αυτό δεν έχει κλονίσει την ψυχολογία τους και ότι οι άνθρωποι αυτοί μπορούν να συνεισφέρουν στο κοινωνικό σύνολο («ισχυριζόμαστε ότι ... ενός γραφείου»). Μάλιστα επισημαίνεται ότι θα πρέπει να τους δοθεί αυτή η ευκαιρία («Δώστε μας ... κερδίσουμε»).

Το 2^ο παράθεμα παραθέτει αρχικά επιπρόσθετες πληροφορίες, καθώς καταγράφει τις οικονομικές συνέπειες του πολέμου. Συγκεκριμένα, η Γαλλία και η Αγγλία κλονίστηκαν οικονομικά από τον πόλεμο, έπαψαν να κυριαρχούν στον οικονομικό τομέα, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, και δεν είχαν καθόλου κέρδη από τις επενδύσεις που είχαν κάνει στη Ρωσία και στην Οθωμανική Αυτοκρατορία («Η Γαλλία ... άλλες χώρες»).

Στον πίνακα γίνεται ένας απολογισμός του πολέμου όσον αφορά τον αριθμό των επιστρατευμένων, των νεκρών και των τραυματιών κάθε χώρας. Φαίνεται, λοιπόν, ξεκάθαρα το μεγάλο κόστος σε ανθρώπινο δυναμικό που υπέστησαν όλες οι χώρες και κυρίως η Γαλλία, η Αγγλία, η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, που είχαν τις μικρότερες απώλειες.

β) Από το σχολικό εγχειρίδιο οι μαθητές οφείλουν να καταγράψουν τις συνέπειες του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου σελ. 81, «Ο πόλεμος ... των Εβραίων».

Στο 2^ο παράθεμα γίνεται αναφορά στα δάνεια που έδωσαν οι ΗΠΑ στα υπόλοιπα εμπόλεμα κράτη και επηρέασαν τις διακρατικές σχέσεις και τονίζεται ότι γι' αυτό το λόγο ήταν οι μόνες που βγήκαν κερδισμένες από τον πόλεμο («Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες ... εμπόλεμων χωρών»).

Στο 3^ο κείμενο γίνεται αναφορά στα περίφημα «14 σημεία» της διακήρυξης του προέδρου ΗΠΑ Ουίλσον. Επισημαίνονται κάποιες από τις θέσεις που διατυπώθηκαν τον Ιανουάριο του 1918 και είχαν ως στόχο τη διαφύλαξη της ειρήνης και την άμβλυνση της πικρίας των ηττημένων («Οι θέσεις ... των ηττημένων»).